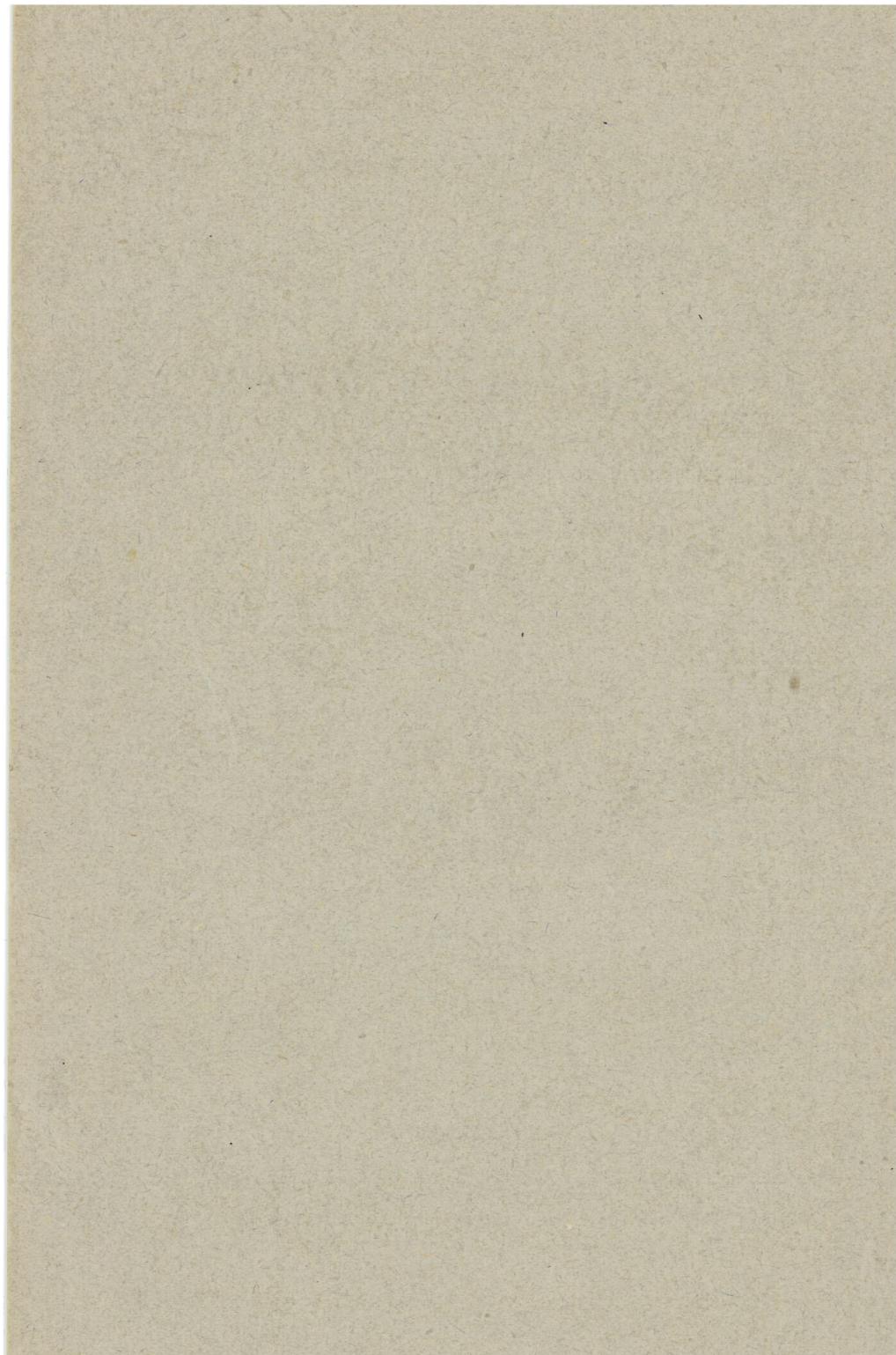

Medlemsskrift nr. 10.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD.
LILLES.-GRIMSTAD-POSTENS BOKTRYKKERI.
1930.

Medlemsskrift nr. 10.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD.
LILLES.-GRØMSTAD-POSTENS BOKTRYKKERI.
1930.

Det Norske Videnskapsakademie

Det Norske
Videnskapsakademie
Medlemer

Det Norske Videnskapsakademie

Redigert av H. Terland.

KARL O. KNUTSON.

Ved kemner Knutsons død mistet 3 av vaar bys kulturelle institusjoner sin formann og sin ledende og drevende kraft.

Selskapet for Grimstad Bys Vel blev til paa hans initiativ i 1920 og er i løpet av faa aar blitt en faktor av betydning innen vaar by. Det raader nu over kapitaler og eiendommer til en verdi av vel kr. 100 000.

Treplantningskomiteen har under hans ledelse utført en rekke arbeider av den største viktighet for byens forskjønnelse.

Ibsenapoteket og Bymuseet har han praktisk talt alene

innredet og ordnet og skaffet de anselige samlinger de nu raader over.

Knutson stod i flere henseender uten nogen likemann blandt byens borgere.

Ingen var som han istrand til med seig energi aa gjennemføre planer som var undfanget i impulsiv og idealistisk begeistring.

Utpreget stemningsmenneske som han var og derfor subjektiv av lynne kunde han vekke opposisjon og møte motgang og lide skuffeler; men hans enestaaende evne til aa rive andre med sig sviktet sjeldent; den tvang selv motstrebende og oprindelig uvillige til aa gi sig inn under hans førerskap.

I de siste 5–6 aar trakk Knutson meningsløst store veksler paa sin arbeidsevne og sin livskraft, syk som han var og ansatt i en meget krevende kommunal stilling.

Hvad han utenom sitt virke i de ovennevnte tre institusjoner har ydet av tid, omtanke og personlig arbeide som formann i redaksjonskomitéen for Grimstad Bys Historie, vet bare hans medarbeidere i dette bredt anlagte og utførlige verk.

Karl O. Knutson var født og opvokset i Fjære sogn, sønn av verftsformann og skibsbygmester Andreas Knutson. Efter konfirmasjonen kom han først paa foged Magnus' kontor, derefter til skibsrederne Bernt Einersen og Fredrik Smith-Petersen, blev saa revisor i Agders Assuranceforening og Sparebanken og endelig byens kemner i 1902. Han blev gjennem alle aar meget benyttet i det kommunale virke og i en rekke foreninger som arbeider for samfundsopgaver og nasjonale saker, som avholdssak, ungdomssak, forsvarssak. Han døde 64 aar gammel den 8. september 1929 etter en operasjon i Kristiansand.

Uten annet grunnlag enn det en god landsskole kunde gi ham, arbeidet Knutson alltid videre paa sin utdannelse. Levende interessert for historie og litteratur tilegnet han sig ved en utstrakt lesning og takket være en udmerket hukommelse kunnskaper langt utover det almindelige; hans allsidige lokalhistoriske kjennskap, til vaar by og egn, var visstnok, i de senere aar i all fall, uten noget sidestykke.

Der var noget festlig over Knutson naar han var i det rette lag. Hans ansikt kunde straale av glede og begeistring, og hans vakre dype stemme faa en sjeldent

varm klang. Som festtaler og opleser stod han vel uovertruffen blandt oss. Han eiet en ganske betydelig lyrisk aare, som ofte gav sig uttrykk i velformet og umiddelbart følt poesi.

Han savnes i vaar by, utenom familien vel mest av dem som har faatt fordelt mellem sig de mange forskjellige oppgaver som fengslet ham saa sterkt, og som han skjøttet paa en saa fortrinlig maate.

Aarsberetning for 1929.

Medlemstall.

Selskapets medlemstall er som i det foregaaende aar 92, hvorav 84 er livsvarige og 8 aarsbetalende. Et livsvarig medlem, kemner Knutson, er avgaaatt ved døden, og et nytt livsvarig medlem, frk. Sara Terland, er innmeldt.

Ved kemner Knutsons død den 8. september f. aa. har selskapet mistet sin stifter, sin formann, sitt virksomste og mest interesserte medlem, som ingen tilnærmedesvis vil kunne erstatte. Næstformannen, brukseier Fuhr, la kransen paa hans baare med selskapets inderlige takk for alt han var for det.

Regnskapet.

A. Legat for Selskapet for Grimstad Bys Vel.

Inntekt :	Utgift.
Beholdn. fra fr. aar kr. 20752,67	Utbetalt Byselskapet $\frac{3}{4}$
Renter i 1929 " 1007,26	av rentene kr. 755,45
	Beholdning: Obligasjoner
	og sparebank " 21004,48
<hr/> Kr. 21759,93	<hr/> Kr 21759,93

B. Grimstad Øl- & Vinsamlags Legat.

Beholdn. fra fr. aar kr. 12754,65	Utbetalt Byselskapet $\frac{3}{4}$
Renter i 1929 " 624,97	av rentene kr. 468,73
	$\frac{1}{2}$ pct. avgift til Stats-
	kassen for 1929 " 3,12
	Beholdning: Obligasjoner
	og sparebank " 12907,77
<hr/> Kr. 13379,62	<hr/> Kr. 13379,62

C. Skibsreder O. R. Føreids Legat til Grimstad Bys Vel.

Beholdn. fra fr. aar, legatkapitalen kr. 50000,00	Utbetalt Byselskapet kr. 2736,25
Renter i 1929 " 2750,00	$\frac{1}{2}$ pct. avgift til Stats- kassen for 1929 " 13,75
	Beholdning: Obligasjoner " 50000,00
<hr/> Kr. 52750,00	<hr/> Kr. 52750,00

Disse 3 legater har til regnskapsfører byens kemner og er undergitt Kirkedepartementets kontroll og revisjon.

D. Selskapets alm. Fond.

Beholdning fra fr. aar	kr. 726,52	Utbetalte bidrag:	
Medlemskontingent:		a. Gr.stad kom. Treplantnings- komite til alm. virksomhet kr.3760,43	
a. Aarsbetalende medlemmer kr. 33,00		b. do. til bypark,, 100,00	
b. Nytt livsva- rig medlem „ 50,00	" 83,00	c. Grimstad By- museum til ny museums- bygning „ 100,00	kr. 3960,43
Innbetalte legatrenter:		Diverse: Krans, annon- ser etc. " 41,40	
a Legat for Sel- skapet for Gr.stad Bys Vel " 755,45		Beholdning:	
b. Gr.stad Øl- & Vinsam- lags legat " 468,73		Innestaaende i Grim- stads Sparebank " 788,00	
c. Skibsr. O. R. Føreids legat „ 2736,25	" 3960,43		
Renter i Gr.stads Sparebank	" 19,88		
	Kr. 4789,83		Kr. 4789,83

E. Avsatte midler.

Gjenstaaende beholdning til medlemsskrifter	kr. 173,86
---	------------

F. Brukseier M. Fuhrs Legat + direktør Kr. Helmers gave.

Beholdning fra fr. aar:		Utbetalt til kjøp av Mari- voll og Store Hamp- holmen kr. 6514,00
a 7 obligasjoner, paalydende beløp kr. 7000,00		Diverse utgifter ved ei- endomskjøpene " 217,00
b Innest. i Grimstads Sparebank „ 1074,95	kr. 8074,95	Utbetalt til kjøp av vel fjerdeparten i Ytre Mal- øen med tilliggende holmer " 1016,00
Gave fra direktør Kr. Helmer til innkjøp av skjærgårdssteder " 3000,00		Kurstap ved salg av 4 obligasjoner " 504,35
Renter i 1929 " 364,23		Beholdning: a 3 obligasio- ner, paaly- dende beløp kr. 3000,00
	Kr. 11439,18	b Innestaaende i Grimstads Sparebank „ 187,83 kr. 3187,83
		Kr. 11439,18

Regnskapene fremlegges i revidert stand til generalforsamlingens decharge.

Virksomheten.

I 1929 blev ved selskapets formann, kemner Knutson, utgitt 2 dobbelthefter av medlemsskriftet, nr. 6—7 og 8—9, som er sendt medlemmene og utlagt til salg hos byens bokhandlere. Før sin død opnaadde han herved aa faa ført helt a jour offentliggjørelsen av samtlige beretninger om Byselskapet og de til det knyttede institusjoner.

Den 2. november holdtes styremøte, hvor den tidligere næstformann, brukseier Fuhr, paa inn trenge nede henstilling lovet aa fungere som formann til første generalforsamling, idet lektor H. Terland inntil da paatok sig som næstformann aa overta selskapets arkiv og regnskapsførsel og foreløbig aa være medlemsskriftets redaktør.

Egne aarsberetninger er innsendt av Treplantningskomitéen og Bymuseet med andragender om bidrag for 1930.

Den paa siste generalforsamling 15. april f. aa. opnevnte komité, M. Fuhr, Halfdan Gundersen og H. Terland, traadte straks i virksomhet for sammen med formannen aa sikre innkjøp av utfartssteder i den nærmeste skjærgaard.

Ifølge generalforsamlingens beslutning var paa legatsstifterens forslag Brukseier M. Fuhrs Legat stillet til raa-dighet for dette formaal. Senere utpaa sommeren blev av direktør Kristen Helmer kr. 3000.00 skjenket Byselskapet i samme øiemed, og tillike lovet han aa forære selskapet hele det store skogbevokste midtparti av Indre Maløen, hvilket løfte han innfriet ved gavebrev av 30. august f. aa.

Takket være direktør Helmers generøse gave kunde komitéen først og fremst sikre sig det største og mest søkte utfartssted i skjærgården, idet Marivoll, hele neset inntil markerne innenfor Sundet, er kjøpt av gaard-bruker Ole Mindrebø for kr. 5700.00. Likeledes er Store Hampholmen kjøpt for kr. 800.00.

For de erhvervede eiendomme, Marivoll, Store Hampholmen og den centrale del av Indre Maløen, er avholdt skylddelingsforretninger, og eiendomsretten er sikret odels- og heftelsesfritt ved tinglysning.

Den fungerende formann og de to øvrige medlemmer av komitéen har i en skrivelse til direktør Helmer paa Byselskapets vegne uttalt en hjertelig takk til ham for den store generøsitet han har vist sin fødeby.

Senere er innkjøpt vel fjerdeparten av eiendomsrette til Ytre Maløen med tilliggende holmer (deriblant Leiholmene, Svertingene og Teisteholmen) for kr. 1016.00. Eieforholdet er her meget innviklet, da en flerhet av Fivold-opsitterne er interessert.

Komitéen anser sig ennu ikke helt ferdig med sitt hverv.

I styremøte 24. mars d. aa. blev de innkomne andragender om bidrag behandlet, og man enedes om aa foreslaa for kommende generalforsamling følgende anvendelse av de disponible legatrenter for 1930:

Kr. 100.00 avsettes til bypark, kr. 100.00 til museumsbygning, kr. 100.00 til medlemsskrift, kr. 100.00 som førstebevilgning til minnesmerke over den avdøde formann, de øvrige rentepenger gaar til Treplantningskomitéens virksomhet.

Efterat styremøtet var holdt, er fra Grimstad formannskap innkommet andragende om et bidrag paa kr. 100.00 til utstyr paa lekeplassen ved Murgaarden.

I styret for Selskapet for Grimstad Bys Vel.

Grimstad 7. april 1930.

M. Fuhr. H. Terland. Halfdan Gundersen.

Lars Gundersen. J. C. Jørgensen. K. Dgvik.

K. M. Bie. N. K. Stokkan.

Grimstad kommunale Treplantningskomité.

Aarsberetning for 1929.

Grimstad kom. Treplantningskomite har i det forløpne aar lidt et stort og smertelig tap idet komiteens interesserte og dyktige formann, K. O. Knutson, er vandret bort. Aa gjøre sin by vakker og tiltalende var hans maal og tanke, og i dette arbeide gikk han aldri trett.

For det han ogsaa paa dette omraade fikk utrette, vil hans minne bli bevaret med takknemlighet for lange tider. Paa Knutsons baare blev fra komiteen nedlagt krans ved Dyvik med takk for dyktig og trofast virke.

Aaret 1929 har som det foregaaende vært et jevnt arbeidsaar.

Arbeidet med aa forskjonne Kirkeheien er fortsatt. Kirkeheiens østre skraaning er renset og nye planter ombyttet med dem som er gaatt ut. Det samme er gjort ogsaa paa den vestlige skraaning. Forsenkningen vest for ekeholtet, som ifor blev ferdigfylt, er blitt omspadd tiljevnet og renset. Paa denne plassen er anlagt et bas-seng av cement og rullesten, og i dette er plantet vann-liljer. Fra toppen av heien og ned til bassenget er laget en liten bekk. Midt i bassenget er lagt springvann som kan utbygges til fontene.

I nederkanten av grusplenen er anbragt en drikkefontene. Fra denne og bassenget er lagt springvannsrør ned til hovedledningen ved Arendalsveien.

Fra Saluttplassen og østover er veien omlagt og utbedret. Skraaningen øst for plassen omspadd.

Ekelunden paa østskraaningen er renset, og en del syke trær fjernet. Likesaa er flere runner mot Kirken og paa vestskraaningen fjernet og jorden omspadd.

Mot kirkeplassen og paa sletten mot Tellefsen er opstukket og dypspadd til anlegg av blomsterbedd.

Langs veien ved jordstykket nedenfor den gamle kirkegaard er satt op en ca. 2 fot høi mur. Hele stykket skal jevnes og paafylles, og rekkverk tenkes opsatt paa muren.

Chr. Groos's, Munchs og Gravkapell-plassene har vært under stadig tilsyn. Chr. Groos' plass blev ihøst dypspadd for omlegning av blomsterarrangement.

Alleen paa Vesterveien, Oplandsveien og Østerveien er eftersett. Paa Østerveien blaaste ihøst under en svær storm 2 bjerketrær over ende, og nogen andre holdt paa aa knekke. Disse er blitt fjernet. Der de stod skal innplantes lindetrær.

Lindetrærne paa Oplandsveien er kyllet, og den store linden utenfor Trevarefabrikken fjernet etter innstengende henstilling fra hr. Lunden, da treet stengte for baade sol og lys. Det viste sig efter felningen at treet var raattent. Alleen har ikke vært kyllet siden trærne blev plantet for ca. 50 aar siden.

Efter formannens død sendte komiteens medlemmer Aalvik og Dyvik henstilling til formannskapet om aa velge et nytt medlem istedetfor Knutson. Hertil valgte bystyret hr. skibsreder Th. O. Tønnevold, som i styremøte 26. oktober 1929 blev valgt til formann.

Til sekretær valgtes Dyvik, og til leder av det faglige arbeide valgtes fylkesgartner Aalvik.

Da ingen av medlemmene vilde overta kassererstillingen, valgtes frk. Gurine Pedersen til kasserer mot en aarlig godt gjørelse av kr. 50.00.

Til ny bypark har komiteen nu i bank paa særskilt konto kr. 2613.47.

I Grimstad Kom. Treplantningskomite,

Grimstad 19. mars 1930.

Th. O. Tønnevold. R. Aalvik. K. Dyvik.

Grimstad Bymuseum og Ibsenhus.

Aarsberetning for 1929.

Også i 1929 har Bymuseet og Ibsenhuset hatt stor sokning, særlig av tilreisende i sommerhalvåret. Frøken Ruth Vik har vært overdraget tilsynet og omvisningen i lokalerne og samlingerne, inntil hun den 1. oktbr. opsstillingen for å overta en kontorpost. Senere har besøkende fått adgang ved å henvende sig til styrets formann, som etter kemner Knutsons død har vært disponent J. A. Gundersen. Som nytt styremedlem er av bystyret valgt rentier Halfdan Gundersen,

Bymuseet har i årets løp fått adskillige gaver. Ved konsularagent Gerh. Smith-Petersen er fra fru Antonette Andvord mottatt forskjellige vakre og interessante gjenstander som har tilhørt familiene Smith-Petersen og Pharo (daguerreotypi, broderte seler, brodert lommebok, broderduk). Av hr. Gerh. Smith-Petersen og frue er skjenket et haandbrodert sort tyllsjal som har tilhørt familien Holst, av frøken Anine Brinch en silhouett, en navneduk og mansjettknapper som har tilhørt tollkontrollør Brinchs familie.

Plassmangelen blir for hvert år mer og mere følelig. Nybygningsfondet beløper sig nu til nær kr. 14000.00.

Arbeidet for innsamling og bevaring av våre lokale minner har i 1929 lidt et smertelig tap, idet lederen og drivtjaeren i dette arbeide, kemner Karl O. Knutson, avgikk ved døden den 8de september.

Allerede fra sin tidlige ungdom var Knutson besjellet av en brennende interesse for fedrenes historie, ikke minst den lokale. Gjennem flittig lesning utvidet han de kunnskaper han hadde erhvervet på Fjære skole. All fritid blev benyttet hertil. Sålenge han var bosatt i barnandomshjemmet på Sævelid, brukte han endog veien til og fra sitt arbeide i byen til lesning. Likeså de mange timer han måtte vente på „Excellencen“, „Agder“ og „Activ“, hvis ekspedisjon var et av hans hver i stillingen som kontorbetjent hos konsul B. Einersen. Der var den gang ikke det utviklede etterretningsvesen som nu. „Excellencen“ gikk i Bergensruten og gav anledning til mangen ledig ventetime på det uvisse. „Agder“ og „Activ“ hadde kortere rute, men mange anløpssteder i „Leia“ hvorfor også disse var slemme til å la vente på sig.

Ved sin flittige benyttelse av disse mange timer pløyet Knutson gjennem Norges gamle historie, Snorres Edda og våre eldste forfattere samt et utvalg av verdenslitteraturens store navne. Han var en lidenskapelig beundrer av Henrik Wergeland, hvis idealistiske ånd han følte sig sterkt i slekt med.

Av datidens forfattere var det især Ibsen som fanget hans hug. Ved sitt arbeide i ungdomslagene og ved ledelse av lokale opførelser av dele av hans skuespill bisbragte Knutson datidens ungdom en del av sin interesse og begeistring for denne dikter og for betydningen av hans virke.

Som et rent naturlig utslag herav fremstod siden den interesse der hjalp ham til å grunnlegge det nu landskjente „Ibsenhuset i Grimstad” og det lokale Bymuseum.

Det er en betydelig innsats og interesse der skal til for å bære tanken frem og sette den ut i livet. Selvsagt fant han forståelse og varm støtte hos en rekke medborgere. Men det er dog ikke for meget sagt at uten kemner Knutsons initiativrike og opofrende arbeide hadde ingen av disse institusjoner blitt til, — heller ikke utviklet sig til hvad de er idag. Det er en anselig sum av arbeide og tid som han har ydet her, uten lønn og mangen gang uten forståelse fra sine bysbarn.

Ved Knutsons død søkte vi å gi uttrykk herfor, idet der ved den fungerende formann blev lagt en krans på hans båre med takk og farvel.

Nevnes bør også den måte hvorpå han har søkt å underbygge begge institusjoner økonomisk.

Det står nu til ettertiden å føre det så vel begynte arbeide videre fremover.

Grimstad 27. mars 1930.

J. A. Gundersen, Halfdan Gundersen, H. Terland.

Gavebrev.

Jeg undertegnede K. Helmer erklærer herved at jeg skjenker en del av min eiendom *Maloen*, gårdsnr. 6 i Fjære herred, til Selskapet for Grimstad Bys Vel i den hensikt at den skal benyttes som et almindelig utfartssted for byens befolkning; den skal derfor bevares udelt og ikke utparcelleres til tomter.

Den bortskjenkte del utgjøres av den skogstrekning som ligger mellom Grimstadfjorden og sundet „Kalven”, på østsiden tilstøtende konsul Dues eiendom og paa vestsiden min egen innmark, og som består av:

- I. Størstedelen av den mig ved skjøte av 23. juni 1921 kjøpte større skogparcel, — og
- II. den ved skjøte av 24. september 1921 kjøpte lille par-

cel, som ved skylddelingsforretning av 16. septbr. 1919 er kalt „Øiheim“ under brnr. 4 av skyld 2 øre.

Parcel I er ved skylddelingsforretning av 5. august 1929, tinglyst 15. s. md. tilagt en skyld av 24 øre under navn «Skogheim» med bruksnr. 8, således at den hele bortskjenkte strekning har en samlet skyld av 26 øre under bruksnr. 4 og 8.

Grensene for bruksnr. 8 er nærmere beskrevet ved ovennevnte skylddeling av 5. aug. d. å.

Jeg forbeholder mig dog i den omhandlede skogmark å fortsette med optydningen av skogen og benytte den av rydningen fallende ved, samt fremtidig havne-gang for hest og kreaturer.

Forøvrig stilles følgende betingelser eller ordensregler, som noe må overholdes:

1. De besökende må holde sig innenfor feltets grenser, ikke komme inn på naboeiendommen i øst og ikke ferdes i innmarken eller på min øvrige private grunn; der må således ikke legges til med båt ved mine brygger.
2. Trær og planter i skogen må ikke beskadiges.
3. Ild må ikke gjøres op noget sted; — den største forsiktighet mot ildsfare må utvises.
4. Hest og kreaturer som går i skogen, må ikke jages eller utsettes for overlast.
5. I tilfelle gjerdet mot konsul Dues eiendom skal bli beskadiget av de besökende, skal det være By-selskapets plikt å sette det i forsvarlig stand igjen.

Brygger kan anlegges innen grensene; trevirke i skogen må dog ikke brukes hertil.

Med ovennevnte forbehold overdrages herved omhandlede to parceller til Selskapet for Grimstad Bys Vel odels- og heftsesfritt, og er jeg således dets hjemmelsmann etter loven.

Dette gavebrev, hvortil stempelpapir beregnes efter en sum av kr. 2500.00, blir å tinglyse.

En gjenpart erholder jeg.

Grimstad, den 30. august 1929.

K. Helmer.

Åttende årsmøte 22. april 1930.

Selskapets ordinære generalforsamling holdtes paa Bytingsalen kl. 5 em. under ledelse av den fungerende formann, brukseier M. Fuhr. Ved møtets begynnelse var 15 medlemmer tilstede.

1. Formannen ønsket medlemmene velkommen og minnedes den avdøde formann, K. O. Knutson, i en hjerlig tale, som forsamlingen påhørte stående.
2. Aarsberetninger og regnskaper oplestes, likeså revisjonens erklæring. Decharge blev gitt enstemmig.
Byens ordfører, orsakfører P. B. Einersen, rettet en takk til den komité som ifjor blev nedsatt for innkjøp av utfartssteder i skjærgården. Komitéen hadde utvilsomt gjort en stor og god gjerning.
Formannen fikk forsamlingens bemyndigelse til å sende direktør Kr. Helmer selskapets takk for hans generøse gave.
3. De innkomne andragender om bidrag blev oplest.
Disponent J. A. Gundersen vilde henstille til selskapets styre for næste år å foreslå en noget annen fordeling av legatmidlerne, således at blandt annet Bymuseets nybygningsfond blev bedre tilgodesett. Muligheten for å skaffe Bymuseet nye rum drøftedes.
Formannskapets andragende om bidrag til utstyr på lekeplassen ved Murgården falt mot 2 st., da en sådan bevilgning ikke fantes å ville kunne stemme med selskapets statutter.

I overensstemmelse med styrets innstilling bevilges kr. 100 til ny museumsbygning, kr. 100 til bypark, kr. 100 til medlemsskrift. Efter formannens forslag endret styret sin innstilling fra kr. 100 til kr. 250 som førstebidrag til et minnesmerke over den avdøde formann. Dette vedtokes enstemmig. — Resten av de disponible legatmidler besluttedes bevilget til Treplantningskomitéens virksomhet.

Hvis det blev funnet ønskelig aa reise minnesmerket over den avdøde formann i en nær fremtid, bemyndigedes styret til inntil videre aa opta det fornødne laan av Fuhrs legat, mot senere etterbevilgning av selskapets legatrenter.

4. Til formann valgtes brukseier Fuhr. De uttredende styremedlemmer, orsakfører Einersen, lærer Dyvik,

meieribestyrer Stokkan og lektor Terland gjenvalgtes. Til varamenn valgtes kapt. Wolden, kjøbmann Karl Grefstad og redaktør Rosenkilde. Til revisorer gjenvalgtes skibsreder Albert Andersen og fabrikkeier Nic. Thomassen. Til redaktør av medlemsskriftet valgtes lektor Terland. Samtlige valg ved akklamasjon.

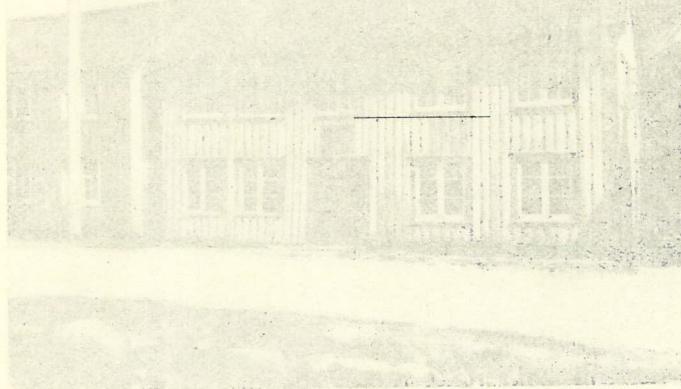
5. Formannen henstillet til Treplantningskomitéén aa ta sig av kirkegaardens forskjønnelse, faa beskaaret trærne og faa oppsatt en del benker, hvortil komitéén, hvis medlemmer samtlige var tilstede, erklærte sig villig, under forutsetning av at menighetsraadet ønsket det. Formannen takket komitéén for dens udmerkede arbeide.

Ibsens Grimstadtid.

Foredrag av H. Terland ved Ibsenfesten i Grimstad 20. mars 1928.

Paa en anmodning fra kemner Knutson om aa la mitt foredrag ved Ibsenfesten trykke i medlemsskriftet, svarte jeg at jeg ønsket aa omarbeide det først. Jeg har imidlertid funnet aa maatte beholde det praktisk talte utdraget, da jeg ikke kan se til at jeg kan få et samme ledd som vil passe i dette formet.

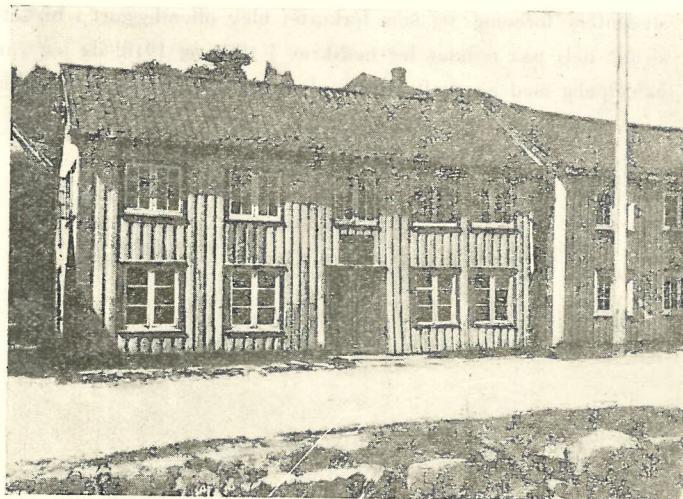
Det er dels bygget paa et foredrag som jeg i 1900 holdt i Filologiske studenters forening og som forkortet blev offentliggjort i bladet „Eidsvold“ s. aa., dels paa notater jeg nedskrev i 1909 og 1910, da jeg var H. Eitrem behjelplig med aa skaffe ham oplysninger fra Ibsens Grimstadtid.

Stordøgen nr 22 fra 1910. I en annen bild opptrer også denne bygningen, men under et annet navn.

Det var ikke til de store forhold den 16-aarige Skiensgutt kom da han i 1844 blev apotekerlærling i Grimstad.

Byen hadde dengang bare omkring 800 innbyggere, og smaatt stell var det baade med gater og regulering. Sine gamle tradisjoner tro hevdet dog Grimstad sig som en trivelig sjøfartsby; den hadde et halvt hundrede fartøier, fra et halvt snes verfter i byens umidlælbare nærhet lød den muntre og koselige banking og hamring av mokkere og klubber, og trelastutskibningen foregikk livlig med Verkensgaarden som centrum. — De gamle ledende slekter med Bier og Holster og gamle Pharo i spissen gjorde sig fremdeles sterkt gjeldende; men enkelte nye menn begynner aa dukke frem som forgrunnsskikkelsjer, saaledes den djerne og foretaksomme Mathias Gundersen, lensmannssønnen fra Landvik, som drev det til aa ha et par hundrede arbeidere ved sitt verft i Hasseldalen, det samme verft som fra 1848 gikk over til den energiske og overordentlig dyktige unge sakfører og skibsredder Morten Smith Petersen. — Saa ganske stille og død kan dog ikke den lille byen ha ligget hen.

Storgaten nr. 75 laa imidlertid „i en uanselig del av byen, hvor man bodde billig“. Det var der cand. pharm. Jens Arup Reimann leiet sig inn da han i 1839 fikk bevilget sitt andragende om aa oprette et apotek.

Nu virker jo i grunnen det parti av byen ganske venlig og aapent; men vi Grimstadfolk som ikke lenger er helt unge, husker nok godt hvor trangt og stengt det var dernede med den tette bebyggelse i Verkensgaardens dage.

Det lille toetages huset er oss alle saa vel kjent; det fikk i 1907 sin minnetavle ved en komité hvor maler Hans Hansen var formann. Huset, et av byens eldste, er jo noksaa uanselig, og et kummerlig utstyrts litet apotek har det nok vært, det som hadde sitt tilhold der i første etagen paa øvre hjørne. Under kummerlige år levet da ogsaa apoteker Reimann, den unge Ibsens chef fra 1844 til 47; da tvang hans slette økonomiske forhold ham til aa gaa fra det hele, for aaret efter aa bli brennevinskontrollør i Kristiania.

Reimann skal ha vært en staut, vakker mann med et stø og stille vesen. Hans hustru skal derimot ikke ha vært saa særlig lett aa omgaaes, hvad vel forresten ikke er videre aa undres over; hun maa ha vært en vanskelig stillet husmor; barneflokkken var stor, og litet var der aa rutte med. Familien spiste samlet ovenpaa, og den unge Ibsen sammen med dem; han delte værelse med husets smaagutter.

Reimann skal ha vært meget yelvillig likeoverfor sin unge lærling: „Apotekeren” gjorde møe av ham, han kunde ikke snillere være”, har gamle fru Marie (Maja) Thomsen fortalt mig; hun var den siste pike familien Reimann hadde her i byen. Det var ved nyttaarstid 1910 jeg talte med henne. „Henrik” som hun kalte vaar verdensberømte dikter, „Henrik var en snild gutt aa være sammen med,” sa hun; „men han var stille beständig; der var ikke mange ord aa høre av ham. Men han la noie merke til folk,” fortalte hun videre; — „kom der inn et menneske som ikke var riktig som andre mennesker, saa’n som gamle Pharo, saa tok han dem med det samme.” Han har nok alt den gangen vært farlig flink med sin blyant.

I den tid brukte apotekerne langt mere norske varer enn de gjør nu; de laget i stor utstrekning medikamentene av urter de selv samlet. „Hver dag maatte de ut og pille urter”, fortalte Maja Thomsen, „Reimann én dag og Ibsen én dag. Henrik var taalig klædt naar han kom ut, men inne var han grusom”. Stakkars unge Ibsen, saa fattig som det var blitt det tidligere saa velsta-

ende Skienshjem han kom fra, saa kunde han nok ikke være for kresen i valget av de klær han brukte naar han kokte og destillerte medikamenter.

Den unge Ibsen har visstnok vært meget optatt, men »han kunde gaa ut naar han vilde, han hadde bare aa varsku«, sa Maja Thomsen.

»Men han gikk litet ut,« tilføiet hun.

Som all ungdom har han dog utvilsomt av og til følt trang til aa omgaas jevnaldrende. Fattig som han var og sky og tilbakeholden har han imidlertid ikke kunnet gjøre noget forsøk paa aa faa innpass i byens bedrestillede familier, og naar han saa en gang imellem sleng ut paa gaten eller løkken, har han slumpet bort i en eller anden tilfeldig flokk av ungdom, slik som vi fremdeles om kveldene kan finne dem paa gatehjørnene.

En gammel skomakerkone jeg i mine opvekstaar ofte slog av en passiar med naar jeg bragte mine sko til hennes mann, har fortalt mig at hun ikke saa sjeldent i sine unge dage traff paa Henrik eller »abotekergutten«, som debleiet aa kalle ham. Byens gutter og jenter flokket sig gjerne om ham, for hvor han var tilstede, kunde de næsten altid være sikre paa moro. Han kunde komme med slike pussige bemerkninger, og saa var han saa god til aa rime, og det satte de gjerne pris paa i den tiden da man hadde det med aa lage lange rimede remser om folk. En av disse remsene som »abotekergutten« laget, har merkelig nok holdt sig til denne dag, skjønt den er ganske verdiløs i og for sig; den har saavisst ikke funnet plass i hans samlede verker. Grunnen til at den har holdt sig, maa være den at den behandler en anset borgers og hans hele husstand paa en forøvrig helt harmløs maate. Jeg har selv som liten gutt moret mig ved aa høre den, og efter hvad den gamle skomakerkonen har fortalt mig, var hun selv tilstede da Henrik stod og laget den sammen midt oppe i en gutte- og jenteflokk paa en lokke nær kjøbmannens hus. Den handler om Mathias Gundersen, hans to butikkgutter, hvorav den ene var den senere kjømann og skibsreder Gunder Holst, husets frue, Anne Elisabeth, faar sitt navn forandret til Anne Lise, og spiken het Anne Kristine. Paa den tid hadde man som bekjent fjærpenner.

Rimeriet lyder saa: »*Skjær min pen,*« siger Gundersen,

«Jeg har ikke stunder,» siger Gundersen.
«Er det ditt alvor?» siger Halvor.
»Kom at spise,» siger Anne Lise.
«Retterne er just ikke fine,» siger Anne Kristine.
Vi maa huske paa at Ibsen paarden tiden han kom til Grimstad, var bare gutten, en gutt i konfirmasjonsalderen. Han var konfirmaert i oktober 1843, og formodentlig er han kommet til Grimstad ikke saa svært langt over nytaar 1844. Men tiden for hans ankomst kjenner vi ikke nøiere.

Den vakte da heller ikke større oppsikt. Var det ikke store forhold den unge Ibsen kom til, saa var det nemlig heller ikke mulig av hans utseende aa slutte sig til at han skulde være skapt til de store forhold.

Bare for 10—12 aar siden var der jo mange gamle her i byen som godt kunde huske Ibsen; nu er der vel knapt lenger nogen i live som minnes ham fra hans opphold her; det ligger jo snart 80 aar tilbake.

Da han begynte her i 16 aarsalderen som «abotekergutten,» skal han ha sett meget uanselig ut. LitEN var han jo, og paa den tid sped; han virket noksaa sortsmusket, fikk tidlig skjeggdun og skjeggfinner, hadde en svart haarlugg hengende ned over pannen, var sky og inne-sluttet med et noget usikkert blikk, og han hadde et betenkomsomt alvorlig gammelmannsansikt.

Ibsen synes i de 3 første aar av sin Grimstadtid aa ha holdt sig ganske for sig selv, bortsett fra hans sam-vær med Reimann-familien; han har visstnok den gang ikke hatt en eneste kamerat, og naar undtas at byens unge gutter og jenter av og til flokkedes om ham for aa more sig ved hans pussige bemerkninger og rimerier, har han den gang overhodet slett ingen omgang hatt. Og den slags samkvem med ungdommen har nok snart ogsaa ophört; da han lot den egentlige slyngelalder bak sig, moret han sig saktens ikke lenger med aa opbre som muntrasjonsraad for et hvilketsomhelst publikum.

Ibsens liv paa denne tid har vistnok vært alt annet enn lykkelig. I hele 3 aar gikk han alene, uten kamerater og uten aa ha nogen aa meddele sig til som forstod ham og sympatiserte med ham.

Med 1847 begynner den annen, langt mere innholdsrike halvdel av Ibsens Grimstadophold. „Abotekergutten“ var nu blitt til medhjelper, og han fikk en ny principal, den unge farmaceut Lars Nielsen, som var bare 4 aar eldre enn Ibsen. Han tilhørte en anset skipper- og skibsrederfamilie, og var i motsetning til den tidligere apoteker en velstillet mann.

Apoteker Nielsen.

Apoteket var allerede kort før av Reimann blitt flyttet til en mere livlig del av byen og en rummeligere bygning, madame sal. Geelmuydens hus, nr. 13 ved Østregate, det nuværende Ibsenmuseum, som jeg gaar ut fra alle kjenner saa godt at jeg ikke skal innlate mig paa aa skildre det.

I 1909 blev som bekjent dannet en 12 manns-komité med den ungdommelig begeistrede og ivrige stud. med. Carl Christensen som formann og kemner Knutson som sekretær og kasserer, og disse to menss energiske anstrengelser skyldes det da først og fremst at der allerede efter faa aars forløp var skaffet til veie midler nok til innkjøp av Østregate 13, som fantes langt hensiktsmes-

sigere til Ibsen-museum og bymuseum enn det oprindelig paatenkte lille nr. 75 ved Storgaten. Alt samlerarbeidet og alt det uhyre besvær med innredningen av de gamle apotekrum skyldes praktisk talt en enkelt mann, kemner Knutson, støttet av imøtekommende velvilje fra enkelte hold, særlig da fru apoteker Arntzen.

Museet taler sitt eget tydelige sprog, og jeg kan dessuten herom henvise til Ebbells to artikler i Grimstaboken.

Fra denne tid har vi som bekjent en egen liten Ibsenbiografi, tollkasserer Dues Erindringer, som fremdeles er aa faa kjøpt for er par kroner paa Ibsenmuseet. Ogsaa dette arbeide forutsetter jeg saa kjent at jeg bare leilighetsvis skal berøre det.

Vi er forøvrig nu kommet inn paa de egentlige litteraturhistorikeres mere alfare vei. — I de 3 siste aar av Grimstadtiden er nemlig apotekerlærlingen blitt til dikteren Henrik Ibsen, og de mest fremragende litteraturtolkere i alle verdens kulturland beskjeftiger sig derfor nu med ham.

En mere inngaaende behandling av Grimstadmiliuet har vel egentlig — foruten Bendix Ebbell — bare to av vaare fagfolk innlatt sig paa, nuværende statsarkivar i Trondhjem Bergwitz og nuværende rektor ved Oslo katedralskole H. Eitrem. Bergwitz utgav i 1916 „Grimstad 1800—1850 som type paa norsk smaby”, og Eitrem har i et par tidsskrifter levert interessante avhandlinger: «Henrik Ibsen—Henrik Wergeland» i Maal og Minne for 1910 og «Ibsens Stellanea» i Edda for 1915. Eitrem drev for en del aar siden Ibsenstudier her i byen, og han har god tilknytning til gamle Grimstadslektører, da besiktelsesmann Hildor Holst var hans onkel, og i hans hjem i Oslo traff han flere gamle Grimstadfolk, først og fremst fru Tofte, der som jomfru Sophie Holst var vel kjent med Ibsen i hans Grimstadtid.

Utenverdenens øine er fra nu av rettet paa oss, og saa faar vi holde for. Vaar stakkars by skjeldes ut paa den forsmedeligste maate, og paa alle verdens kulturmaal. Henrik Jæger i sin litteraturhistorie taler om «den lille dvergby ute i havskjærene, hvor Ibsen kun mottok inntrykk av spidsborgerlig ravnekrogsagtighed». Georg Brandes taler om «smaabyen paa 800 indvaanere, hvis sind ikke gik høit og ikke optoges av ferne og sære

ting; de dyrket allesammen det tilvante og betragtet personlig eiendommelighed som frækhed eller som galskab. Havet, der stadig bragte dem bud fra omverdenen, meddelte dem ikke noget storsyn». Den tyske professor Kahle kaller Grimstad eine kleine Spiessbügerstadt (forresten direkte efter Ibsen selv), og den store engelske litteraturhistoriker Edmund Gosse skriver om the little seaport of Grimstad. Han maa øiensynlig i sin tid ha avlagt byen et besøk, ikke paa en straalende sommerdag, men paa en sur regnværsgdag med østavind, for han har faatt et overmaade ugunstig inntrykk av den, sier den ligger aapen ut imot østenvinden og kaller den noe slikt som a dreary place, et trist, ødslig sted. — Ja, dette er nu bare nogen faa og smaa prøver.*)

Bergwitz trøster oss med at Grimstad var nu i all fall i grunnen slett ikke verre enn andre smaabyer, heller litt bedre kanskje; selveste storbyen Christiania behandlet jo adskillige aar senere Ibsen paa ekte spissborgerlig maate, f. eks. ved den kritikk den øvet over «Kjærlighetens Komedie». — Eitrem er vel kanskje den som har faatt det beste inntrykk av byen paa den tid. Under sitt arbeide med aa paavise den sterke innflydelse Ibsen har mottatt av Wergeland i sine første diktninger fikk han av kommunebibliotekaren Jens Crawfurd oplysninger om det gamle Grimstad Læseselskap, som han finner „gir et bidrag av kulturhistorisk interesse; man ser hvad dannede mennesker i en smaaby kunde samle sig om i 1840 aarene, og man ser at niveauet ikke har vært saa lavt som man er tilbøelig til aa tro”.

Læseselskabets protokoll finnes fremdeles i Kommunebibliotekets eie. Selskabet blev oprettet allerede i 1835, og medlemsfortegnelsen viser 27 av byens mest kjente navn, som Holster og Crawfurder, Ebbel, Pharo, Helmer, Martini, Tveten, Pettersen. Baade Reimann og N. P. Nielsen, for til Ibsens principal, ses paa medlemsfortegnelsen, saa Ibsen maa ha hatt lett adgang til Læseselskabets bøker, om han ønsket; kontingeneten var hele 2 spe-

* Den franske Ibsenforsker La Chesnais skal i innledningen til sin oversettelse av Ibsens verker ha en inngaaende omtale av Grimstadmilieuet; men dette verk er ikke lengre aa faa i bokhandelen og har ikke vært mig tilgjengelig. — Til Ibsenjubileet utkom Halydan Koht: „Henrik Ibsen, Et diktarliv“, som visstnok har en riktig vurdering av Ibsens Grimstadtid.

ciedaler aarlig, en utgift som naturligvis Ibsen personlig ikke vilde kunne overkomme. Selskapet har efter katalogen aa dømme lenge hatt en blomstringsperiode og maa paa Ibsens tid ha eiet ikke mindre enn omkr. 600 bind. Merkelig nok finnes ikke vaare egne norske diktere som Wergeland, Welhaven og Andreas Munch i katalogen, men formodentlig maa forklaringen være den at disse bøker forutsattes medlemmene aa eie privat. Forøvrig er datidens romantiske skole udmerket representert ved forfattere som Ingemann, Heiberg, Hauch, Herz, Øhenschläger, Carl Bernhard og Emilie Flygare Carlén, og «ravnekrokens spidsborgere» har fulgt forbausende godt med i den samtidige utenlandske litteratur; der er en rikelig samling oversettelser av Walter Scott, Bulwer, Cooper, Marryat, Dickens, Hugo, Eugène Sue, Dumas. Kanske allikevel aandslivet ikke har ligget saa rent nede i 40-aarenes Grimstad!

Overlærer Landgraff, som fra 1869 av skulde bli den faste byens borgers, kom hit for en kortere tid vaaren og sommeren 1856, altsaa bare 6 aar efterat Ibsen hadde forlatt den. Landgraff vikarierte nemlig da som 22-aarig student for cand. theol. Ottesen ved den davaerende midlertidige borgerskole. Landgraff har fortalt mig at han fra den tid fikk et inntrykk av Grimstad stikk motsatt det som Henrik Jæger og de andre litterater har hevdet. De gamle byens slekter var dannede, elskverdige og selskapelige mennesker, meget interesserte for alt; ved byens stadige skibsfart kom de i livlig forbindelse med utenverdenen. Den korte tid han i 1856 var i Grimstad, blev han meget elskverdig optatt av byens gamle familier, og de saa paa ingen maate surt paa glad ungdom. Naar Ibsen blev staaende utenfor, har det visstnok været hans egen skyld, mente Landgraff.

Forholdet er jo nemlig det at Ibsen selv i 1875 i sitt forord til annen-utgaven av »Catilina» har gitt en skildring av sitt ophold i Grimstad som ikke tegner forholdene her videre lyse, om enn ikke saa usle som litteraturhistorikerne senere har konstruert dem op. Dette forord er inntatt i Ibsens Samlede Verker og saa vel kjent at jeg ikke skal citere større partier av det. Ibsen sier i sin karakteristikk: «Jeg skylder sandheden at tilføie at min optræden, i forskjellige forholde, heller ikke berettiget til synderlig haab om at samfundet i mig turde paaregne no-

gen tilvækst af borgerlige dyder, ligesom jeg ogsaa ved epigrammer og karikaturtegninger la mig ud med flere der havde fortjent det bedre af mig, og hvis venskab jeg i grunden satte pris paa. Overhovedet, — medens en stor tid stormet udenfor, befandt jeg mig paa krigsfod med det lille samfund, hvor jeg sad indeklemt af livsvilkaar og omstændigheder».

Ja, det skal være sikkert at den unge Ibsen satt «inneklemt av livsvilkaar og omstændigheter»; han var yderst fattig likefrem, og det forklarer saa meget. Et ungt menneske paa samme tid fattig og stolt kan saa lett bli bittert. Ibsen hadde simpelthen ikke raad til aa delta i noget selskapelig liv, hvad man da ogsaa tydelig nok kan læse sig til i Dues Erindringer.

Han kom vistnok ikke i andre familier enn sin præsipals. Ibsen spiste bare middagen hos apoteker Nielsens foreldre, som bodde i den senere Smith Petersenske ejendom ved bryggen. Morgen- og aftensmat blev sendt op til ham; der var jo kun faa skritt mellem husene. Nielsens var under Ibsens Grimstadophold visstnok ikke nogen selskapelig familie. Madame Nielsen var svakelig og hadde i flere aar en meget syk, tildels sindssyk søster og en ennu sykere søsterdatter i huset. Dette hemmet selv-sagt selskapeligheten.

Under disse forhold er det intet under at gamle folk som ikke hadde noget personlig kjennskap til Ibsen paa den tid, har skildret ham for mig som en ung fyr der gjorde et noget grettent og muggent inntrykk; hans optreden skal ha været keitet og kantet og i det hele tatt ha baaret preget av at han hadde altfor litet omgaas folk. Av og til kunde han dog slaa av en passiar med apotekets kunder og spøke og more sig sammen med dem. I almindelighet faamælt og innesluttet var han dog ikke bange for aa bruke sin hvasse tunge naar han blev irritert; han kunde til og med gi eldre folk bitende svar.

I vennekretsen skal derimot Ibsen ha været livlig og munter. Due sier at da han traff Ibsen igjen som den eldre mann, var der en paafallende motsetning aa merke; der var da ikke spor igjen av hans tidligere livlighet og meddelsomhet.

Nu, i de siste 3 aar av sitt Grimstadophold faar nemlig Ibsen venner. I alle mere inngaaende biografier

nevnes hans to «fortrolige», student Ole Karelius Schulerud, hvis far fra 1844 til 1851 var overtollbetjent i Grimstad, og Christopher Due, som fra 1845 innehadde en underordnet stilling ved tollboden. Men ogsaa enkelte andre unge menn sökte til apotekets vaktstue og dannet Ibsens omgangskrets, først og fremst de to fetttere Jacob og Gunder Holst, der begge har spillet en fremtredende rolle i byens forretningsliv og vil være vel kjent for alle de Grimstadborgere som ikke er helt unge. Dessuten omgikkes Ibsen cand. jur. Gude Smith, som var fullmekting hos sorenskriver Preuss, og likeledes sorenskriverens kontorist Sigurd Ørbech, en forholdsvis velstillet kjøbmannssøn fra Lillesand.

Naar disse unge menn var ferdige med dagens arbeide, pleiet de om aftenen aa samles hos Ibsen i vaktstuen like bak apotekerbutikken. Her debatterte de tidens spørsmål og hygget sig som de best kunde, og i dette muntre vennelag kom den fullt til sin rett den understrøm av lune og sans for det humoristiske som laa dulgt under Ibsens alvorlige, tilknappede vesen. De røkte og drakk punch eller det bare vann, alt eftersom de hadde raad til. — Efter den tids skikk moret de sig meget med aa lage og by hverandre spøkefulle rebuser; dessuten forlystet de sig med smaa smededit og karrikaturtegninger, som de enten fabrikerte paa stedet eller paa forhaand hadde laget sammen. Det var naturligvis Ibsen som var hoveddikteren, mens han delte arbeidet som tegner med den eldste av vennene, Jacob Holst, som ogsaa var ualmindelig flink med blyanten.

De som blev gjort til gjenstand for behandling i alle disse muntre rebuser, dikt og tegninger, var visstnok de forskjelligste personer, men særlig var det en som til stadighet maatte holde for, en ung presteson fra Landvik, som stod vennekretsen nær, og som alle vi litt eldre saa godt husker fra hans senere aar. Faren gjorde alt for aa skaffe gutten en god utdannelse; men han laa ikke for den boklige lærdom. Derimot hadde han en kraftig, svær kropp og var — det skal sies til hans ros — ikke bange for aa bruke sine hender. Han blev derfor utdannet som agronom og hjalp sin far med aa drive prestegaarden. Denne unge mann med den tunge aand, den tunge kropp og den sterke skingrende røst hadde vennene moro av aa karikere, især naa han skulde optre

som den belevne og interessante kavaller. Meget skulde der da heller ikke til for aa tirre op den godslige, men braasinte fyr; — det var nok bare aa avbilde ham med et par uhyre behanskede hender eller tegne ham sammen med etpar av hans hester, som stod og skjelte mot ham. Naar han saa fikk greie paa at han hadde været gjenstand for Ibsens ubarmhjertige talent, hendte det at han kom stormende inn paa apoteket og truet med aa rundjule den lille forslagne Ibsen, som snart ved sin behendighet igjen fikk ham forsonet. Due forteller ganske utførlig om en ikke helt harmløs spøk de drev med denne mann. — Ibsen skal forøvrig heller ikke likeoverfor de øvrige kamerater alltid ha vist frem den elskverdige side. Han røk oftere uklar med dem; men de blev i almindelighet snart igjen forsonet med ham, da de i hans selskap moret sig altfor meget til at de kunde undvære det.

Los Sven Hansen Haa,

malt av Ibsen.

Det er sørgetlig litet som er blitt bevaret av de Ibsenske epigrammer og tegninger fra denne tid. Det er blitt mig fortalt at da han forlot apoteket i Grimstad, laa der igjen etter ham en hel del tegninger; men de skal være kommet i henderne paa en av apoteker Nielsens slektninger, og han lot sine smaaabarn faa dem aa ikke med; selvfoelgelig var der snart ikke engang stumperne igjen av dem. Bare oljemaleriet av losen Sven Hansen Haaø er som bekjent reddet; det fulgte apoteket og henger nu i Ibsenmuseet, foræret av fru Arntzen. — En morsom tegning med ennu fornøieligere vers blev av Ibsen forært til Jacob Holst, og den er heldigvis bevaret; den eies nu av kjøbmann Pless Holst. Den fremstiller et gravmonument over Sigurd Ørbech, som spøkefullt kalles Sigurd von Finkelbeck. Det bestaar av en fustasje med kran i; ovenpaa fustasjen staar en svær flaske og to mindre krukker, omgitt av en vinløvkrans. Med Ibsens fine haandskrift staar nedenunder følgende 4 innskripsjoner, som er Wesselsk saftige :

Ved Hovedet.

Hans Fiender var tomme Kruus,
Et fuldt hans Ideal, —
Hans hele Levnet var en Ruus,
Hans Død en Perial.

Ved Fodderne.

Her hviler Herr Sigurd med Øiet lukt,
End fugtigt af Bacchusgaven,
Hans Hoved kneiser saa stolt og smukt,
Som Monument over Graven.

(Paa grunn av en gammel brett i papiret er de to siste linjer av dette vers vanskelige aa tyde og tvilsomme).

Paa høire Side.

En sagde: «Hans Hjerne forskruet er».
En anden: «Dens Skruer er løse».
En tredje fandt uden stort Besvær:
«Den er af de Spirituose».

Paa venstre Side.

Da sidste gang Brændevinsflasken var tom,
Man bar ham til Graven hen;
De Blomster som findes at vokse derom
Dufte af Finkelen end! —

Det var imidlertid ogsaa en mere alvorlig diktning Ibsen paa denne tid var optatt med i sine faa ledige stunder; han var alt slaatt inn paa sin lange straalende dikterbane; men den gang var der vel ingen eller i all fall bare nogen ganske faa som anet hvilken verdensberømt mester der skulde bli av ham.

Av hans dikte fra Grimstadiden er intet tatt med i den samling han utgav i 1871. Først utgaven av hans samlede verker tok i supplementsbindet av 1902 med de to dikt »I Natten« og »Maaneskinsvandring etter et bal«. De staar i et hefte som er renskrevet med Ibsens egen haand: »Blandede digtninger fra 1848, 49 og 50.« Dette hefte er i Universitetsbibliotekets eie. Først «Henrik Ibsens Efterladte Skrifter», utgitt i 1909, har efter det Ibsenske haandskrift tat med i det hele 24 av hans Grimstaddikt. Det første, det lille dikt *Resignation*, er skrevet allerede i 1847 og er karakteristisk for Ibsens alvorlige krav til sig selv. Det neste dikt er *Ved Habet*, skrevet i 1848, og saa følger *Tvivl og Haab*, som i sin gammeldagse, noget ha-stemte tone er saa betegnende for Ibsens religiøse stemninger paa den tid at jeg skal lese op enkelte av versene. Due fortæller at Ibsen med forkjærighet studerte Voltaire og benektet ethvert personlig gudsforhold, og at Due og et par andre av hans kamerater forgjeves søkte aa faa ham paa bedre tanker. Det er blitt mig fortalt at gamle madame Nielsen, apotekerens mor, var en klok dame og en troende kristen. Likeoverfor henne gikk Ibsen ofte løs paa religiøse spørsmål, men ikke av tom spottelyst; beveggrunnen har visstnok været en søkerende tvilers trang til aa høre andres meninger. Naar en av husets damer, en frøken Damsgaard, som vel nærmest innehadde en husjomfrus stilling, forargedes og kaldte ham »den stygge Ibsen», skal fru Nielsen ha tatt ham i forsvar og tilføiet at han med tiden vilde bli en stor mann. — »Tvivl og Haab« er jo langt fra skrevet av nogen avgjort gudsfornekter.

Blandt diktena fra 1849 er det overspende *Dødningeballet*, riktig etter den gamle hyperromantiske manér. *Afskedens Minde* er skrevet i samme aar ved Schuleruds avreise til Krania. Saa følger flere dikt med vase maaneskinsstemninger og vemodsfylt hensynken i minner. *I Hosten* var det første av sine dikt Ibsen fikk se paa prent; det var Due der som korrespondent til »Christiania-

posten» fikk det rykket inn i denne avis. Due forteller om det sterke inntrykk det gjorde paa Ibsen aa se sitt første dikt trykt; Ibsen blev først ganske blek av bevegelse, saa blussende rød av glede; han har neppe senere i livet følt større lykke ved aa se sine verdensberømte dramaer trykt eller opført. Herom har jo Ibsen selv i sine »Byggeplaner» skrevet:

Jeg mindes saa grant, som om idag det var hændt,
den kvæld jeg saa i bladet mit første digt paa prent.
Der sad jeg i mit kammer, og med dampende drag
jeg røgte og jeg drømte i saligt velbehag.

I Høsten hører ogsaa til de vemodige, romantiske dikt. I det hele er Ibsen i denne periode av sin diktning meget sterkt paavirket av andre, som Munch og Welhaven, først og fremst dog av Wergeland.

Paa denne tid raste februarrevolusjonen og dens virkninger rundt om i Europa, og med sterk glød skrev den unge revolusjonsglade dikter sine harmfyltte oprop *Til Ungarn* og *Vaagner Skandinaver*.*.) Jeg ser av avisene at ved en minnerefest i Budapest gjorde «Til Ungarn», som blev skrevet i 1849, stor lykke og virket den dag idag aktuelt.

Med ungdommelig selvfølelse retter Ibsen et dikt til *Norges Skjalde*, og et av de siste dikt fra denne periode er *Skjalden i Valhal*, ved etterretningen om Øhlen-schlägers død. En letttere og muntrere tone anslaar diktet *Ledigt Logis*.

En egen plass inntar alle Stella-diktene. Ibsen omgikkes som tidligere nevnt vesentlig kun byens unge herrer. Gamle frk. Margrethe Petersen som jo i sin tid var en av byens mest feterte skjønnheter, har fortalt mig at hun aldri kunde minnes aa ha truffet sammen med Ibsen i noget selskap. Jens Crawfurd, som var en 10—14 aars gutt under Ibsens Grimsstadtid, kunde godt minnes at han bragte Due en innbydelse til et ball hos sine foreldre, skjønt Due dengang bare kjendte dem ganske flyktig. Ibsen derimot fikk ikke nogen innbydelse. Due bekrefter ogsaa at Ibsen stod utenfor den selskapelige omgang innen familerne, paa grunn av sin yderst slette økonomiske stilling. Due var vel nok,

*) I Pless Holsts eie er et hefte som inneholder „Vaagner Skandinaver“, og som har paaskriften: Herr Jacob P. Holst med oprigtigt Venskab tilegnet af Forfatteren.

ogsaa for fattig aa regne paa den tid, dog ikke til den grad som Ibsen, og saa har Due utvilsomt hatt et langt friere og belevnere vesen. Ibsen var av naturen meget sky og tilbakeholden, især likeoverfor de unge damer, men dette kunde dog udmerket godt forenes med at han paa samme tid var letfengelig; — det er en vel kjent type; nettop den unge mann som var og ærbødig holder sig paa avstand av damerne, kan sverme for dem med saa meget sterkere en indre flamme.

Ibsen har vistnok været intatt i mer enn én av byens unge damer; — baade til jomfruerne Sophie Holst og Marie Isachsen har han saaledes skrevet dikt. Men først og sist var han optatt av Clara Ebbell, datter av kjøbmann Bendix Ebbell, byens første ordfører.

Vi har fra denne tid intet portrett av Ibsen; men Due sier han allerede dengang „bar et smukt helskjeg, hadde et tiltalende og venlig ansigt og gav et totalindtryk av at være en smuk ung mand med god veldannede figur“. Sely om dette er sett med vennens sterke velvilje, tør vi dog tro at Ibsen hadde utviklet sig til sin fordel siden guttedagene. Det første portrett man har av ham er vel ikke tidligere enn fra 1861 eller 62; det viser Ibsen med helskjegg, og dette stemmer da ogsaa med hvad Bjørnson sier om ham da han like efter hans Grimstadtid traff sammen med ham paa Heltbergs studentefabrikk i Kristiania. «Anspendt og mager med farve som gibsen, bak et kulsort umaadelig skjeg Henrik Ibsen». Ibsen var ennu i slutten av sin Grimstadperiode tynn og sped, og skal derfor blandt damerne gjerne ha gaat under navn av Spætus. Hvorledes han egentlig var anskrevet blandt det smukke kjønn maa vel sies aa være ukjent. Due, som skal ha været en damernes venn og en beleven kurtisør, bragte ham i den siste tid av hans Grimstadophold sammen med dem paa landturer og ogsaa en enkelt gang med paa et bali, et sammenskuddsball, efterat det endelig var lykkes Ibsen aa faa anskaffet sig en livkjole. Ibsens dame ved denne leilighet var den smukke og muntre Sophie Holst (den senere fru Tofte).

Det skulde imidlertid bli Clara Ebbell som blev Ibsens Stella, hans stjerne. Eitrem har i «Edda» skildret Ibsens Stellaperiode med fin forstaelse, og vi skal partivis gi ordet til ham. — — — (Oplesning av partier av *Stellanea*) — — —

Disse overordentlig verdifulle avskriftene av diktene til Stella er nu i Ibsenmuseets eie, skjenket av fru Clara Thue Ebbell og Bendix Ebbell. Disse dikt er for mange og for lange til at jeg kan lese dem op. Først kommer et dikt *Ungdomsdromme*, saa en lengere rekke sonetter, saa diktet *I Natten*, de senere saa velkjente *Fugl og Fuglefænger* og *Bjergmanden* og endelig *Blandt Ruiner*. „Bjergmanden“ er altsaa i sin oprindelige form skrevet alt i 1851. Det er som bekjent en berghammer der er meislet inn i Ibsens gravstøtte paa Vaar Frelsers Gravlund, og hammeren maa jo sies aa være et udmerket motto aa sette over hele Ibsens livsverk :

Bergvæg brist med drøn og brag
for mit tunge hammerslag.
Nedad maa jeg veien bryde,
til jeg hører malmen lyde!

Bryd mig veien tunge hammer,
til det dulges hjertekammer!
Hammerslag paa hammerslag
indtil livets sidste dag.

Med Ibsens Stella-periode er vi kommet utover hans Grimstad-tid; nu skal vi vende tilbake til den. — Han ferededes fremdeles sammen med sine venner, glade ungdommer, som med sin muntre spas sørget for at den lille by ikke sovnet ganske inn. Naar de hadde hatt sig en lystig aften, hendte det ikke sjeldent at de endte med aa begaa en eller annen riktig skøierstrek, som neste dag ryktes utover den ganske by. Der verserer jo ennå endel historier om Ibsen og hans venneklynge; jeg skal gjengi bare én av dem.

Der levet i Grimstad paa denne tid en ugift kjøbmann, som skal ha været noget av en original. Han var meget liten av vekst og hoftelam. En fredelig sommeraften blev han plutselig vekket op ved et redselsfullt spetakkel i kjelleren nedenunder sine værelser. Det sang og pep og gol og kaklet saa den stakkars mann rent holdt paa aa gaa fra sans og samling av forferdelse. Han kom sig ut av sengen og bort til vinduet, hvor han ropte: „Ser dere nok, ser dere nok“. Først den følgende dag fikk han rede paa hvorfra levenet skrev sig. Det var Ibsen og Schulerud, muligens ogsaa et par andre av

kameratene, som vilde unne sig litt ekstra løier og derfor i all stillhet hadde sneket sig inn i hans kjeller og plutselig stemmet i den avskylige kattemusikk. Kjøbmannen tok ikke disse løier naadig op; han satte sig fluksens til aa forfatte en klage til forlikelseskommisjonen, og det en klage som var holdt i et saa pussig sprog at vennerne hadde megen moro av den. Den begynte saa: „Forleden aften, kl. 12 om natten —.“ En parodi, som visstnok var forfattet av Ibsen, begynte saa: „Forleden aften kl. 12 om natten blev jeg vækket av min søvn netop som jeg skulde gaa i seng“. Det lykkedes forlikelseskommisæren Christian Holst aa faa bilagt saken, hvad Ibsen skal ha været ham meget takknemlig for.

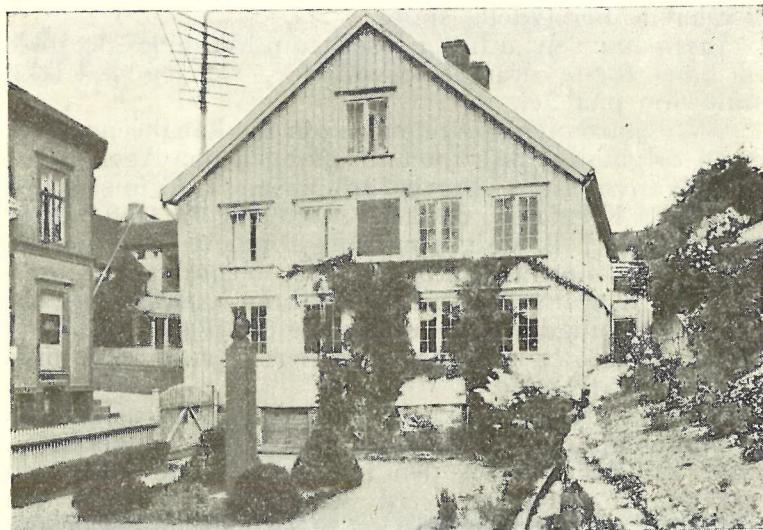
Det var nok imidlertid ikke megen tid Ibsen hadde til aa more sig nu. Foruten av sin diktning var han sterkt optatt av sin eksaménslesning; han maa ha arbeidet noget rent voldsomt, langt utover natten.

Det var som bekjent Ibsens hensikt aa lese til artium for aa studere videre til læge. Hans interesse for medicinen har visstnok ganske naturlig utviklet sig av hans syslen med pharmacien. En grandonkel av mig, Andreas Guttormsen Ve, som de litt eldre Grimstadborgere nok vil huske, har fortalt mig en liten hendelse som viser at Ibsen muligens ikke har været saa rent ueffen i lægekunsten.

I gamle dage var som bekjent en apoteker meget mer enn nu anset for å være noget av en doktor; folk pleide stadig aa henvende sig direkte til apoteket for aa søke raad og bistand. Det gjorde da ogsaa min grandonkel da han fikk et usedvanlig slemt tilfelle av mavesmerter. Det middel som han fikk sig utelevert, hjalp imidlertid intet. Han henvender sig atter til apoteket og treffer baade apotekeren og Ibsen der. Nu skulde der skaffes noget som maatte hjelpe, mente Ibsen, og han gav sig straks i ferd med aa brygge sammen en riktig kraftig mikstur, mens baade han og principalen stod og moret sig saavel over kolikken som miksturen. Hvad det var for et vidunderlig lægemiddel Ibsen førte i min stakkars grandonkel, vil dessverre alltid forbli et mysterium; men hjalp gjorde det, — kolikken gav sig straks.

Ibsen maa ha hatt en fanomenal arbeidskraft. Apotekeren var meget optatt baade med skibsrederforretninger og som bokholder og kasserer i Grimstads

Sparebank, og ikke sterkt av helbred, og apotekerarbeidet blev besørget paa en tungvint maate. Og ved siden av alt det daglige strev skulde Ibsen forberede sig til artium — og dikte. Han sier selv om «Catilina»: «Mit drama blev skrevet i nattetimene. Fra min gode og skikkelige, men av sin bedrift heilt og holdent optagne principal maatte jeg saa godt som stjele mig fritimer til at studere, og fra disse stjaalne studietimer stjal jeg igjen øieblikke til at digte. Der blev saaledes ikke synderlig andet end natten at ty til.»

«Catilina», Ibsens første fullførte drama, blev efter hans eget sigende skrevet allerede vinteren 1848—49, alt-saa i hans 21 aar.

Med den unge Grimstadmann cand. theol. Emil Bie gjennemgikk han paa denne tid Sallust's Catilina og Ciceros taler mot Catilina. Han slukte dette latinske pensum med levende interesse; men mens de gamle romere og senere hele etterverdenen i Catilina bare har sett en vill oprører som stillet sig i spissen for en skare frekke forbrytere og vilde omstyrte romerstaten for aa kunne plyndre og berike sig selv, saa har den unge Ibsen i Catilina sett den ungdommelig begeistrede fedreland-

venn, som vilde utrydde alt det raatne og usunde i det bestaaende samfund.

«Catilina» er et ekte ungdomsarbeide, overspent, fantastisk, voldsomt i form og uttrykksmaate. Verden var grunnfordervet i sin innerste kjerne; men heller ikke den unge begavede oprører og fornyer var saa stor og edel som tidsforholdene krevet; derfor maatte han falle uten aa ha naadd sitt livsmaal.

«Catilina» er aldri blitt opført og vilde vel heller ikke egne sig til det, saa villt romantisk det nu forekommer oss; men den store dramatiske byggmester lar sig dog allerede her tydelig spore.

Ibsen har selv utførlig fortalt om hvorledes det gikk med hans første dramatiske arbeide, saa jeg skal ikke komme inn paa det.

Av departementssekretær Anton Bie har Ibsenmuseet foruten originalmanuskriptet til „Fangen paa Agershuus“ faatt sig overlatt 2 brever fra Ibsen i Grimstad til Schulerud i Kristiania, datert $\frac{15}{10}$ 1849 og $\frac{5}{1}$ 1850. Disse brever er av J. B. Halvorsen offentliggjort i «Ringeren» 1898. De er meget interessante, da de omhandler utgivelsen av «Catilina» og gir flere viktige oplysninger om Ibsens første ungdomsproduksjon og om planer og utkast til større arbeider som han har været optatt med, men ikke har ført til ende.

De faa eksemplarer av førsteutgaven av «Catilina» som ennu finnes, er nu meget verdifulle sjeldenheter. Blandt samlere er den den mest efterspurte bok i den nyere norske litteratur, verd 300 a 350 kr., mens den oprindelig var satt i en pris av 30 sk. Ibsenmuséet eier et par helt komplette eksemplarer. Det ene er overlatt museet av Kommunebiblioteket eller rettere sagt Dahlske skoles bibliotek. Det annet, som er skjenket av Bendix Ebbell og frue, har tilhørt fru Henning Bie, Clara Ebbell, og skal, før det blev innbundet, utenpaa bindet ha baaret en tilegnelse til henne fra Ibsen.

Ibsen gjennemarbeidet senere paany «Catilina», og i 1875 lot han det atter utkomme i trykk; det har dog i det vesentlige beholdt sin oprindelige skikkelse. Det er i denne omarbeidede form det er inntatt i hans «Samlede Værker».

Paa samme tid som «Catilina» i april 1850 utkom i trykk ved Schuleruds hjelp, tok Ibsen for alltid farvel

med Grimstad. Han forlot vaar lille by like ubemerket som han kom. Men varige inntrykk tok han med, og de har satt varige spor i hans senere diktning. I hvilke verker? maa vi da spørre. Ja, for etts vedkommende i all fall skal vi ikke være i tvil, — „Terje Vigen“.

„Terje Vigen“ kunde jo alene yde rikelig stoff til aa beskjeftige oss en hel aften. Hvem av oss er ikke interessert i Terje Vigen? Det blir jo hver eneste norsk gutt og pike fra den stund de lærer ham aa kjenne gjennem sin lesebok, og da naturligvis mer enn nogen vi som daglig har for vaare øine Hesnes, Imenessadlen og Homborgsund.

Men har der nu været nogen Terje Vigen? Er han bare skapt av dikterens veldige fantasi med de mange og forskjellige beretninger fra krigens tid som grunnlag? Ja, herom stod det som bekjent en voldsom strid da maler Hansen i 1906 fik Fjære herredstyre og mange flere med paa aa reise en bautasten for Terje Vigen.

Jeg opholdt mig den gang i England, og da jeg kom hjem, stod alt bautastenen der, saa jeg hadde ikke hatt anledning til aa følge med i striden. Men dens efterdønninger gikk fremdeles høit.

Personlig hørte jeg til de absolutt vanstro. Paa morsiden har min slekt hjemme her fra gammelt av, en sjømannsslekt av smaakaarsfolk, som nettop skulde staatt en samtidig levende Terje Vigen nær. Baade min mormor og mine to oldefedre paa mødrene side blev gamle folk; begge oldefedrene kom under krigsaarene som sjømenn i fiendevold, den ene, Hans Børresen, i engelsk, den annen, Lars Olsen, i svensk fangenskap.

Som gutt hørte jeg med spent interesse min mor fortelle hvad hun igjen av sin mor hadde hørt fra krigsaarene; men om Terje Vigen kunde hun ikke fortelle mig nogetomhelst. Min onkel, Jørgen Børresen, hadde heller ikke hørt noget om ham.

Da Landgrafts arbeider kom ut, fant jeg der flere av min mors beretninger bestyrket og utførlig omtalt; i det hele tatt blir jeg hver gang jeg paany tar Landgrafts verker i haand overveldet av den uuttømmelige rikdom paa opplysninger de inneholder. Men Landgraft taler om „Ibsens digtede helt Terje Viken“. Nei, jeg trodde ikke paa nogen enkelt person Terje Vigen og ikke paa nogen grav!

Men saa utgav mäler Hansen i slutten av aaret 1906 sin „Terje Vigen og Terje Vigen Bautaens historie“. Jeg leste den meget opmerksomt igjennem og blev klar over at der kunde dog tross alle innvendinger ikke være tvil om at det sorte brettet med den hvitmalte skrift maa ha staatt paa Fjære kirkegaard; jeg kan i grunnen ikke skjonne at Hansens vidner kan være aa komme forbi for dette punkts vedkommende. Siden har jeg ogsaa selv truffet paa gamle folk som med den mest absolutte sikkerhet hevder at de har sett det sorte brettet med den hvitmalte innskrift Terje Vigen, — ikke Terje Vig, som man jo nok kunde være tilbøielig til aa gjette paa heller kunde ha staatt der.

Brettet stod visstnok nogen skritt vest for den store furuen, og i nærheten av det et annet brett med innskriften: Herunder hviler Svend Svendsen Fjeldmand. Denne Svend var en arbeidsmann fra Telemarken som hjalp til paa apoteket og som Ibsen kom særlig godt ut av det med. Da han blev syk, besøkte Ibsen ham i hans hjem, og efter hans død skal Ibsen ha satt et papir med vers paa hans grav.

Ibsen maa ha sett brettet over Terje Vigen under sine besök paa Fjære kirkegaard og ha bevaret minnet om det helt til han et halvt snes aar senere^{*)}) skrev sitt berømte dikt, der forresten ikke blev offentliggjort før i 1862 og først mer almindelig kjent omkring 1870.

Men saa staar vi overfor det vanskelige spørsmaal: Hvor meget eller hvor litet har den Terje Vigen som laa under brettet oplevet av den eiendommelige historie Ibsen beretter om ham? Vi kan ikke iaften gi oss i kast med alle de undersøkelser og uttalelser som i den anledning er fremkommet og prøve og granske dem. Personlig har jeg i grunnen oppgitt mysteriet som umulig aa faa helt tilfredsstillende opklaret; jeg tror ikke vi kan komme gaatens løsning nærmere enn nuværende statsarkivar Bergwitz bragte den frem for oss i et foredrag han holdt her i folkeakademiet i paasken 1913.

Det er jo dog ikke stort mer enn 100 aar siden krigens tid, og vi har da baade manntallslister og kirkebøker aa gaa etter, og Terje Vigen maa jo under alle

^{*)} Efter hvad den gamle skuespillerinne fra Fredrikke Nilsen har fortalt kenner Knutson, leste Ibsen alt i Bergen stykker av „Terje Vigen“ for skuespillerpersonalet.

omstendigheter ha hatt Terje til fornavn. Og saa gav da Bergwitz, som er vel bevandret i arkivstudier, sig til aa lete frem av Riksarkivet alle de Terjer her nede paa kysten som der overhodet kunde være tale om; men han maatte bli staaende ved los Terje Reinertsen fra Østre Hesnesø som den eneste mulige Terje Vigen.

Her møter vi imidlertid den store vanskelighet at familien Terjesen ikke har ringeste kjennskap til at dens stamfar har oplevet noget av den art som Ibsens dikt forteller, og at vi blir nødt til aa slaa av paa nettop meget av det centrale i Ibsens beretning naar vi faar høre de nøkne fakta fra Terje Reinertsens livshistorie.

Ungkar og los Terje Reinertsen giftet sig nemlig efter Bergwitz' oplysninger først i oktober 1813 med Guri Pedersdatter. Han var da 35 aar og hun 22. Han døde alt i 1825, altsaa bare 47 aar gammel. Hans enke giftet sig senere igjen, med en bror av Terje. Han blev altsaa ikke nogen «gamle Terje», han døde ikke «høit oppe i de tres, da hans haar var hvitt», — over havet kan han nok ha rodd, men ikke for «barn og viv», hvis hungersdød han senere skulde faa aa hevne. Ibsen maa under alle omstendigheter ha forholdt sig meget fritt likeoverfor den tradisjon han kan ha faatt sig berettet. En dikter er jo da ogsaa alltid suveræn overfor sitt stoff.

Men en Terje Vigen har ligget begravet paa Fjære kirkegaard; det har maler Hansen fortjenesten av aa ha faatt fastslaatt før det blev forsent.

Bergwitz fremholdt i sitt foredrag at Terje Vigen maa antas aa ha hatt en oplevelse med engelskmannen, saaledes som nogen av maler Hansens vidner hevder; men han medgav at der er ingen samtidige optegnelser om det.

Det lille som jeg i de seneste aar i positiv retning har hørt fra gamle folk om Terje Vigens oplevelser, har været saa svakt fundert at jeg intet tør slutte av det. Sannsynlig skulde det dog vel synes at Ibsen maa ha hørt berette noget om Terje Vigen fra krigsaarene, at han ikke bare har benyttet navnet fra det forfalne brett*).

Det episke dikt „Terje Vigen“ inntar en særstilling i Ibsens produksjon. Det er jo i sine dramaer, som den

*) La Chesnais meddelte mig under sit ophold her i 1929, at han hadde latt en engelsk ven undersøke det britiske marineministeriums fangelist, hvor hverken Terje Vigen eller Terje Reinertsen var a. finne.

geniale tolker av menneskeskjebner, at han er blitt den mest berømte nordmann i verdenslitteraturen.

Det kan da til slutt ligge nær å undersøke om der er tydelige Grimstadreminiscencer å spore i nogen av hans skuespill. To av dem, «Samfundets Støtter», som utkom i 1877, og „En Folkefiende”, som utkom i 1882, er henlagt til kystbyer, „Samfundets Støtter” til en «mindre norsk kystby» og „En Folkefiende” til „en kystby i det sydlige Norge”.

„Folkefienden”, badelægen som faar hele byen mot sig i forbittret oprør ved aapent å erklære at både sjøvannet og drikkevannet er sundhetsskadelig og uforsvarlig å by badegjestene, han kan jo umulig være hentet herfra.

Anderledes forholder det sig med „Samfundets Støtter”. I det stykket synes saa meget å kunne minne om Grimstadforhold i 1840-aarene. Selve hovedpersonen, konsul Bernick, den energiske og dyktige unge skibsrederen som under vanskelige konjunkturforhold overtok bedriften for sin mor, enken, og arbeidet den heldig ut av krisen. selve denne bokens hovedperson leder jo unektelig lett tanken hen paa den mann som vel maa siges å ha spillet den mest fremtredende rolle i vaar by, Morten Smith Petersen. Men det nett av løgn og falskhet som Bernick hadde rotet sig inn i, har jo riktig nok ingen parallel i Smith Petersens liv og virke. Det er derfor bare de rent ydre konturer som synes for Ibsen å maatte ha været reminiscencer fra hans Grimstadtid.

Skuespillerinnen, mor til den unge Dina Dorf, kan muligens ogsaa ha en viss tilknytning til Ibsens minner fra hans ophold her, etter oplysninger som i sin tid er gitt av Jens Crawfurd. I 40-aarene hadde nemlig byen ofte besøk av tilreisende danske skuespillerselskaper, som det Werlightske og Weyses. Med Weyses var en madame Fonseca, som blev efter hér i lengere tid, da truppen blev opløst; hun var nok enke og hadde en liten gutt; hun ernærer sig ved hanskevask, danseskole og smaa aftenunderholdninger.

Ogsaa navn i stykket som Vigeland og Holt synes å vise hen til vaart sørlandsdistrikt. Helmer er et gammelt Grimstadnavn.

Og Ibsen viser i „Samfundets Støtter” et ganske godt kjennskap til verfter og verftsarbeide, som han høist sannsynlig har tilegnet sig her.

Efter at han var flyttet herfra, har han visstnok ikke ofte truffet paa Grimstadfolk. Han skal dog meget elsk-verdig ha hilst paa sin gamle chef apoteker Lars Nielsen i Kristiania. Maltkontrollør Mathias Gundersen traff han av og til, og da gav Ibsen inntrykk av aa minnes sin Grimstadtid med velvillig interesse. Mathias Gundersen forteller i sine utrykte erindringer at han traff Ibsen i 1874, da han etter mange aars utenlandsophold var kommet tilbake til Kristiania. De møttes paa Universitetets Oldsaksamling, hvor de gikk og besaa sig, hver med sin unge sønn, Ibsen med sin Sigurd og Gundersen med sin Claus. De kom i prat sammen, og Ibsen endte med aa si: „Ja, jeg maa derbort engang.“ — Ogsaa efterat Ibsen i 1891 var flyttet tilbake til Kristiania for godt, traff Mathias Gundersen ham av og til, og de vekslet nogen ord, og Ibsen sa da engang: „Ja, det skulde være gildt aa se Grimstad igjen; men baade det og andre steder faar jeg lade være.“

Trykket og knuget av økonomiske vanskeligheter var Ibsen i alle sine Grimstadaar; men den siste halvdel av hans ophold her kan ikke ha været saa gledeløs som litteraturhistorikerne gjerne vil ha det til. Han hadde trofaste forstaaelsesfulle venner, og han har sikkert den gang hatt en langt gladere tiltro til sig selv, sine evner og sin fremtid enn i den følgende bitre ungdomstid, da han skulde lide saa mange skuffelser og føle sig saa utsrygg paa sig selv.

I hele 6 aar har Ibsen bodd i vaar by, fra han var 16 til han var 22. Og det er 6 av de aar som tilhører det viktigste avsnitt i ens liv, overgangen fra gutt til mann, en tid da utviklingen skrider raskt frem og man mottar inntrykk som varer for livet.

Og det var her i Grimstad han blev dikter.

Naar da idag paa hans fødselsdag hele den civilierte verden feirer hundredaarsfest for det 19 aarhundres største dramatiker, finner ogsaa vi aa maatte være med blandt dem som i første rekke har aa verne om hans minne.

GRIMSTAD BÅD

Badesesong juni—september.

Alle slags medicinske badeformer.

Specielt : FORFRISKENDE SJØBÅD
baade sommer og vinter.

Billige priser.

*Lillesand-Grimstad-
postens Boktrykkeri*

Gremstadposten

Godt og billig er tidens løsen. — Bestil
derfor Deres trykksaker i Lilles.-Grps.

Boktrykkeri — — — — — — — —

Fint arbeide

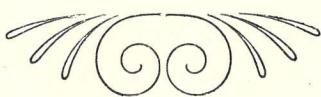
Billige priser.

O. R. Føreids Eftf. A/s

Assorteret Manufakturforretning

Dame-, Herre- og Utstyrssartikler

G GUNDERSEN A/s

Manufaktur og Utstyrssforretning.
Dame- & Herrekonfektion.

GRIMSTADS SPAREBANK

OPRETET 1841

Forvaltningskapital kr. 10,572,000

Alle almindelige bankforretninger

Laura Rejersens Eftf.

Mathias P. Molland

anbefaler Malervarer i prima Kvaliteter. Lager av Bygningsartikler. Utsalg fra ULEFOSS JERNVÆRK av Komfyrer, Øvne og andet Støpegods. Lager av Staal, Stangjern og Jernplater.

Gjodningsstoffe. Friforretning. Gykler og Cykleringer. Representasjon av Goodrichs anerkjendte Automobilgummi.

Altid godt Utvalg og til rimelige Priser hos

Laura Rejersens Eftf.

Telefon 112.

Mathias P. Molland.

Grefstads Jernvarehandel A.S

Jernvarer — Verktøy — Kjøkkenutstyr.
Malervarer — Vand-, Vask og Kloakror.

Eneforhandler for Grimstad og Omegn for Støpegods fra
Kværner, Hamar og Aadals Støperier.

GRIMSTAD PRIVATBANK A.S.

OPRETET 1926

Innskudd mottas.

Alle almindelige bankforretninger utføres.

Th. Terjesen,

*Ilsenkram, Kortevarer, Ammunition, Malervarer, Oljer
En gros Fiskeredskaper. En detail.*

Telefon 55 og 204. Telegr.-adr.: Terjesens.

Grimstad

GULLIKSENS EFTF.

Telefon nr. 68 — Grimstad

BOK- OG PAPIRHANDEL

Nikkelvarer, krystal, glas, porselæn, keramik, fotografi- og amatøralbum, damevæske, lommebøker, skrivemapper, musik- og dokumentmapper. Leketøi, kortevarer, speil, rammer. Billeder indrammes. Tapeter i stort utvalg. — — — — —

Kr. Gundersen,

Bok, Papir- og Kortevareforretning

Fotografiske Artikler. Musikalier m. m.

Telefon nr. 77.

Telefon nr. 77.

Grimstad Adressetidende

Byens og distriktets
mest utbredte blad.

Averter!

Abonner!

R. Berg Grefstad ^A|_S

Kolonial & Delikatesseforetning.

Telefon nr. 124.

Telefon nr. 124

Grimstad.

H. Christiansen

Barber & frisør.

Tobak- og cigarforretning

Glastøi - Stentøi - Porselæn

Kjokkenutsyr — Kortevalarer — Leketoi m. m. m.

P. Tulin-Pedersen.

Torvet.

Grimstadposten.

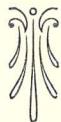
Utmeket annoncblað

Telefon 97

Jørgensen & Viks Båtbyggeri, Grimstad

Stort lager

Motorbåter
Seilkuttere
Skibsbåter
Ro-, Fangst- og
Fiskerbåter

leveres komplet utstyret
eller uten utstyr.

1ste klasses arbeide.

Guldmedalje i Oslo 1914.

GRIMSTAD KONSERVESFABRIK

Nic. Thomassen.

Hermetiske og saltede grønsaker
Hermetisk Frukt, Marmelader
Syltetøier, Pickles, Safter. Eddik,
Likørekstrakter, Fruktekstrakter
Rabarbervin.

Grimstad Meieribolag

— Oprettet 1883 —

Anbefaler melk og fløte.
Smør og flere sorter øster.

M. MØLLER

Kolonialforretning,

Telefon 233.

Tengel Bang

Nils Tingvolds Efterf.

Forer til alle tider godt utvalg i

Friske Frukter og Grönsaker

Specialitet: FINERE KOLONIAL

Storgaten
Grimstad.

Telefon 25.

Telefon 25

„Grimstad Bys Historie“

bør enhver Grimstadmann og Grimstadven eie. Boken, som utkom i 1927, er et verk paa 786 sider i stort kvartformat, trykt paa fint papir, og med 396 illustrasjoner. Blandt bildederne findes 251 portretter, et stort detaljkart fra 1781 og et litografi av byen.

Boken kan bestilles hos bokhandlerne eller ved direkte henvendelse til Grimstad Bymuseum.

Pris innb. med rygg og hjørner av skinn kr. 20,00, heftet kr. 15,00 — fritt tilsendt.

Selskapets livsvarige medlemmer.

Nye livsvarige medlemmer, som innsender kontingen med minst kr. 50,00 (én gang for alle), faar sig fritt tilsendt alle Selskapets hittil utkomne skrifter, og nye etterhvert som de utkommer.

Tegn Dem som medlem!

Grimstad Bymuseum

kjøper gjerne gjenstande av antikvarisk art og ting som har været i gamle Grimstadfamiliers eie. Av særlig interesse er saadant som har tilknytning til distrikts skibsbygnings- og sjøfartsnæring. Gammelt bohave, jordbruksredskaper o. lign. fra vaart landdistrikt setter museet ogsaa megen pris paa.

Godhetsfullt henvend Dem herom til disponent J. A. Gundersen, Grimstad.

Byselskapets medlemsskrifter.

Medlemsskriftene er tilsalgs hos byens bokhandlere. De kan ogsaa faas ved henvendelse til redaktøren, lektor H. Terland.

Medlemsskrift nr. 10 koster kr. 1,00; de tidligere utkomne skrifter faas til nedsatt pris, kr. 0,50.

Grimstad Gartneris Vine.

Rabarbervin koster nu kr. 1,80 pr. $\frac{1}{1}$ fl. - kr. 1,10 pr. $\frac{1}{2}$ fl.
Vermouth - - - 1,80 - $\frac{1}{1}$ - - - 1,10 - $\frac{1}{2}$ -

Ved salg av $12 \frac{1}{1}$ fl. innrømmes 10 % rabatt

" " 50 $\frac{1}{1}$ " " 15 % "

" " 100 $\frac{1}{1}$ " " 20 % "

Partiene må uttas på en gang og leveres på et sted, men kan bestå av både Rabarbervin og Vermouth.

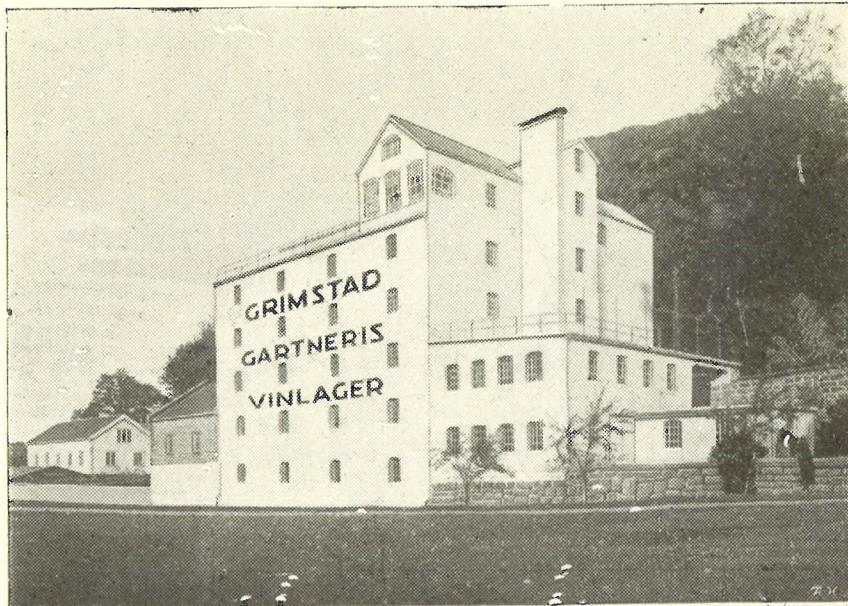
Samtlige priser er inklusive flasker. Emballasje beregnes ikke.

Vinen sendes fraktfritt til nærmeste direkte dampskibsstoppsted eller jernbanestasjon. Beordres vinen sendt som ilgods betaler mottageren selv frakten.

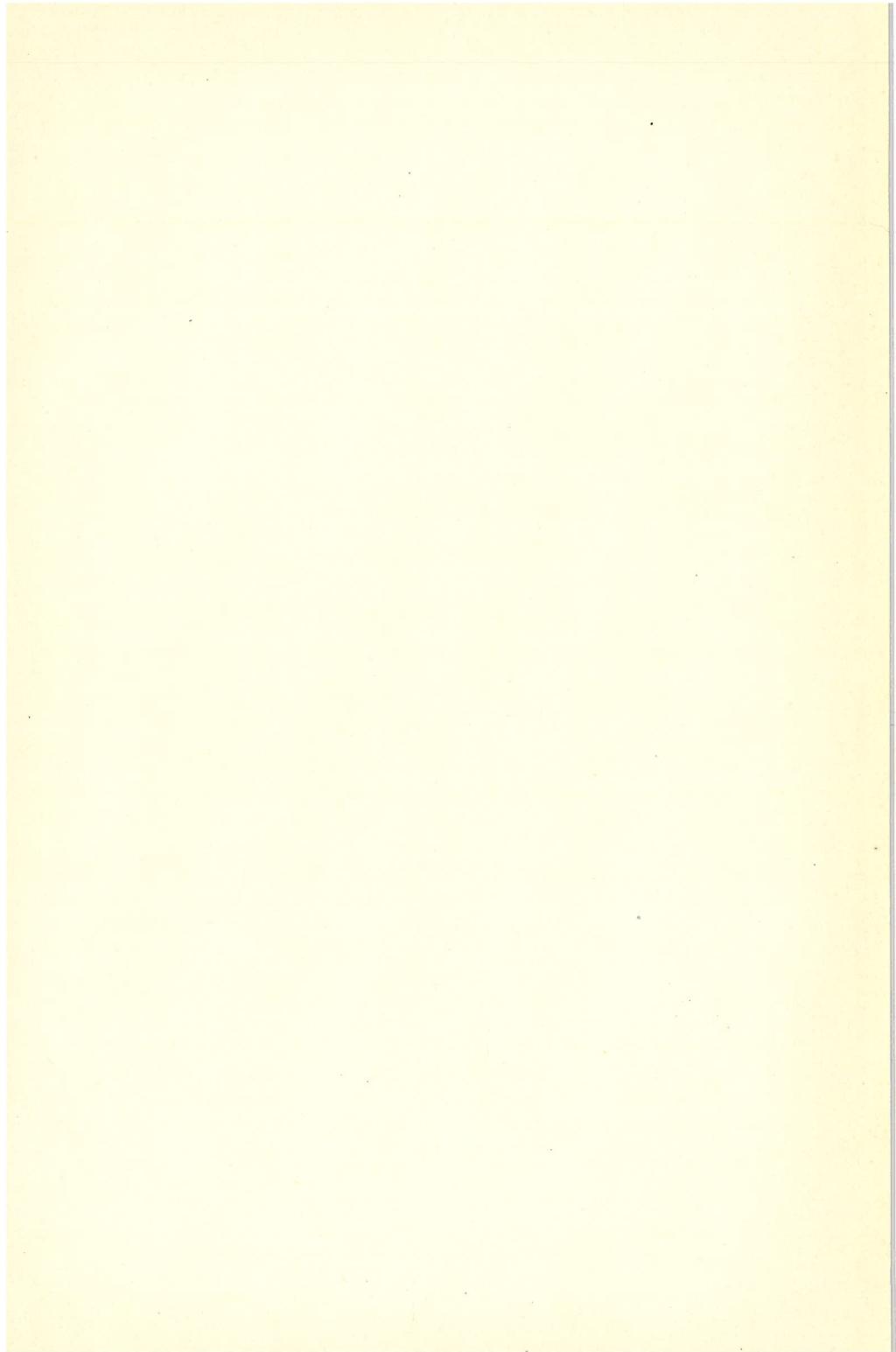
Grimstad Cartneris Vine er tilsalgs ved henvendelse til A S Vinmonopolet og alle dets utsalg i Oslo, Bergen, Trondhjem, Aasgaardsstrand, Drammen, Drøbak, Gjøvik, Horten, Larvik, Moss, Soon og Tromsø, samt hos alle landets Øl- og Vinsamlag.

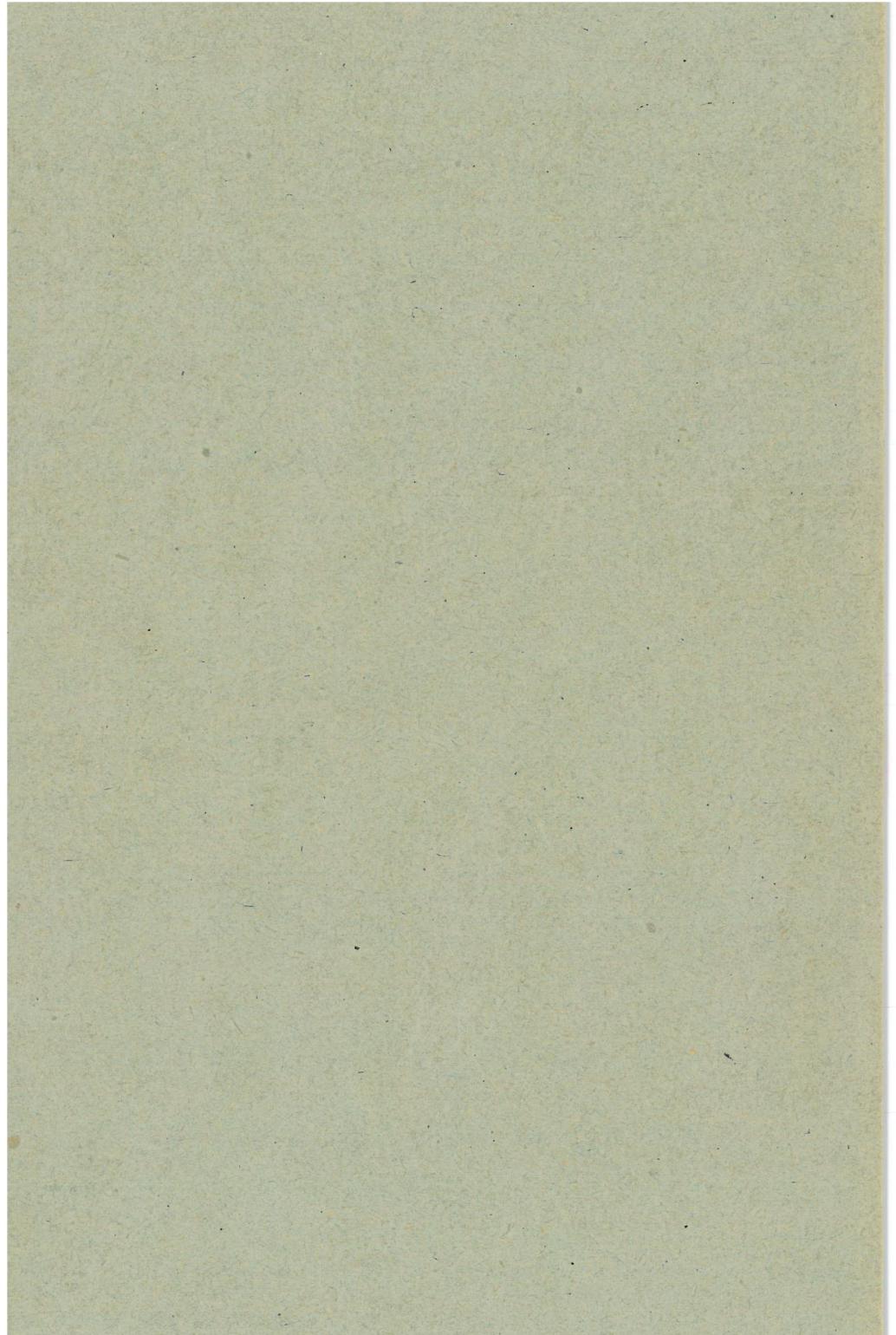
Grimstad Gartneris Vine er ekte og uforfalskede naturvine, avpasset for det norske folks smak.

Bruk norske varer, støtt norsk industri og produksjon.

GODT HAVEFRØ

faar man sikrest ved å kjøpe
fra en spesialforretning som
Grimstad Gartneri, der gjen-
nem snart 50 års erfaring i
frøavl og frøhandel be-
dømmer sine frøkulturer og
innkjøp og med moderne ma-
skiner og apparater renser og
nøie kontrollerer sine frøvarer.

Illustrert prisliste

over

**frø, haveredskaper, blomsterknoller,
gjødning og røkemidler etc.**

tilstilles paa forlangende gratis.

Grimstad Gartneri,
Frøavl og Frøhandel,
Grimstad.